

REDACTIA

Arad, Deak Ferenc-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an 20 cor.

pe 1/2 an 10 .

pe 1/4 an 5 .

pe 1 lună 2 .

N-ril de Duminecă pe an

4 coroane.

Pentru România și străinătate

pe an 40 franci.

manuscrisurile nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deak Ferenc-utca nr. 20.

INSERȚIUNILE:

de un șir armonizat: prima

dată 14 bani; a doua oară

12 bani; a treia oară 8 b.

de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele, cât și

inserțiunile sunt a se plăti

înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502.

Scrisori nefranate nu se primesc

TRIBUNA POPORULUI

Față în față.

Deschidem mai înainte pagina legilor bisericești sancționate de către M. Sa ca obligatoare nu numai pentru potestățile bisericești, ci și pentru potestățile statului.

Canonul 25 a Sin. Ecum. al VI-lea legiuiește, ca în termen de trei luni după moartea Episcopului, Mitropolitul să hirotonească pe noul Episcop ales de biserică, sub greumântul pedepsei canonice, dacă n'ar face aceasta.

În vederea acestui termen periculos, i se oprește mitropolitului de a exercita în eparchia văduvită drepturile arhieriești, ear Șaguna de aici conchide: „pria urmare îndatorire are scaunul eparchial a pune la cale toate câte se cuvin, ca eparchia în 3 luni să își capete pe Episcopul“. (Drept. can. §. 431).

§. 98 din Stat. Org. dispune pe această basă canonică: „Pe timpul văduviei scaunului episcopesc, consistorul eparchial duce toate treburile eparchiei în înțelesul instituțiilor bisericești...; stăruiește ca alegerea de episcop să se facă în restimp de 3 luni și face dispozițiunile trebuincioase pentru convocarea Sinodului Eparchial spre alegerea Episcopului, cerând înviațiunii dela Mitropolitul, care înca se va îngriji, ca în timp de 3 luni, să se întregască scaunul văduvit episcopesc și va sprigini pe preocupările Consistor în aceasta a lui nisuiță“.

§. 104 din Stat. Org. dispune, ca Mitropolitul, dacă a condus în persoană sinodul de alegere, poate conchema la locul alegerii de episcop, ca numai decât să țină Sinod Episcopesc pentru pertractarea sinodală a actului de alegere a noului episcop și a așterne Măjestații Sale, atât actul alegerii, cât și votul Sinodului Episcopesc spre urmândă prealaltă întârire a nou alesului Episcop“.

„Ear dacă Mitropolitul n'a luat parte la sinodul de alegere, atunci primind actul alegerii, provoacă fără întârziere la reședința sa Sinodul Episcopesc și predă acestuia actele de alegere spre pertractare canonică“.

Acum să trecem la pagina faptelor petrecute dela moartea regretatului episcop Iosif Goldis, diametral opuse cu voința lui Dumnezeu exprimată în sfintele canoane și a Măjestații Sale exprimată în actul sancționării Statutului Organic. Este tristă pagină a trădării și scoaterii din vigoare a așezămintelor bisericești înartulate și în legile țării. Să luăm aminte!

Consistorul notifică moartea episcopului la mitropolie. Mitropolitul își trimite delegat pentru conducerea înmormântării, se reprezintă și prin o delegație deosebită. La rindul său intră apoi în drepturile de dispoziție circumscrise în §. 98 a Stat. Org. și combinând ziua alegerii pe 28 Aprilie (11 Maiu) notifică aceasta Mitropolitului.

La acest act Mitropolitul cu dd. 19 Aprilie 1902 Nr. 133 M. răspunde precum urmează: „Încă prin literile mele din 23 Martie a. c. Nr. 102 adresate Ven. Consistor mi-am rezervat a duce în deplinire toate celea, cari Statutul Organic în §§. 97—105 le pune în competența și îndatorința Mitropolitului, și conform acestora intențiune mea este, să conduc în persoană actul alegerii episcopului în restimpul statutar de 3 luni, ceea-ce cu ajutorul lui Dumnezeu voi și face“.

„Venind acum a reflecta la înșăși ziua alegerii, necesitat sunt înainte de a lua o rezoluțiune fixă în această privință, să țin cont de exigențele multifariilor mele obligamente cari mi ocumbă în grad superior și în mod eminent, tocmai în timpul Sinodului Archidieceșan“ etc.

„În vederea acestor împrejurări cari se impun cu forța elementară,

poate puțință-mi este a combina și chiar a fixa încă de acum ziua care-mi va fi data pentru a asista la sinodul eparchial electoral și a conduce alegerea episcopului, și din această cauză nu pot accede cu consensul meu la propunerea ce mi-o face Ven. Consistor în literile sale din 18 a lunii curente Nr. 2316, contemplând adevărat efectuirea alegerii pentru ziua de 28 Aprilie (11 Maiu) a. c., ci îngrijit și de acum înainte, ca alegerea Episcopului să se efectuiască cu stricta observare a normelor bisericești, anume și în privința timpului statutar, îmi rezerv a veni însumi și a trata cu Ven. Consistor chestiunea convocării sinodului eparchial electoral și fixarea zilei de alegere, îndată ce voi afla momentul disponibil, când se pot satisface în aceeași măsură tuturor datorințelor mele și aici și acolo“.

Ordinea majoră e cea cuprinsă în can. 25 a sin. ecum. IV, ca noul episcop în 3 luni să fie hirotonit și introdus în scaunul episcopesc; ear' ordinea minoră de a conduce mitropolitul actul alegerii. Dela ordinea majoră nu este dispensare, ci din contră e impusă categoric sub greumântul pedepsei canonice; ear dela ordinea minoră dispensează §. 99 a Stat. Org. care zice, că: „Alegerea o va conduce sau mitropolitul sau mandatarul lui autorizat spre acest scop“.

Mitropolitul însă subordinează ordinea majoră celei minore; nu-și trimite mandatar dacă era împedecat de pretinsele „multifarii ocupațiunii“ și în fața canonului, susține în scrisoarea sa tesa, că „actul“ alegerii are să se întempe în timpul statutar de 3 luni“; cassează apoi dreptul de dispunere termenului garantat de §. 98 a Stat. Org. Consistoriului eparchial și pretinde a fixa însuși termenul de alegere sub cuvânt că același §. zice că consistorul are să-și ceară „înviațiunii“ dela mitropolit. Tot omul știe că sub înviațiunii nu înțeleg pour-

parleuri asupra procedurii formale. după-ce mai sus se zice, că consistorul „face dispozițiunile trebuincioase pentru convocarea sinodului“ fiindcă el „duce treburile eparchiei pe timpul văduviei scaunului episcopesc“.

Astfel scrisoarea mitropolitană e o negațiune a așezămintelor bisericești, mitropolitul sub protecștul cuvântului „înviațiunii“ și a dreptului facultativ de a conduce actul alegerii de episcop, distruge zidul cel puteral can. 25 sin. ecum. IV. și §. 98 a Stat. Org. cu care este îngrădită biserică și deschide poarta Troiană în biserică. Cari vor fi acum consecuențele iuridice ale acestei încălcări? răspundă sfetnicii și aplaudatorii Eminenției Sale. Răspundă autorul rescriptului mitropolitan dd. 9 Maiu 1902 care bruschează pe Consistorul care „a decis (hotărit) convocarea sinodului extraordinar electoral“ și pe „sinodul eparchial, care a regretat, că mitropolitul nu a putut adera la votul consistorului lor“ și care voci și mai clar explicat susține, că, „alegerea are să se facă în restimp de trei luni“ ear' nu hirotonirea cum legiuiește canonul.

Prin această spargere a zidului canonic bisericeșc am ajuns în sfârșit la actul alegerii abia în 12 Iunie a. c.

Conform §. 104 din Stat. Org. mitropolitul avea datorința de a convoca pe episcopul Caransebeș și la Arad ca imediat după actul alegerii să țină și sinodul episcopesc. Urgența emanează din canoanele cari reclamă grabnica întregire a scaunului episcopesc, pentru-că actul alegerii mai trebuie susținut prin guvernul țării Măjestații Sale, la ce încă se recere timp mai îndelungat.

Dar' mitropolitul nu a făcut așa, ci s'a dus acasă, acolo a mai stat pe loc câteva săptămâni până în sfârșit, la insistențele esterne, a cedat și a ținut sinodul episcopesc. Cât va ma, fi ținut actele în Sibiu, nu se știe

DANIEL.

NOVELĂ ISTORICĂ

DE

IOSIF POPESCU.

(Urmare).

Cineva intră la el. Era viitorul seu cumnat, Baltasar Korniş. Faima aventurii lui Daniel ajunsese până la el și acum venia să se informeze despre cele întâmplate. Baltasar credea că el, amicul și fratele lui Daniel, va avea mai mult succes decât oamenii indiferenți.

Daniel păru că nici n'aude pașii amicului seu, ci rămase în pozițiunea de mai înainte, până când Baltasar, apropiindu-se de el, îl bătu pe umeri.

— „Ei bine, Daniel“, zise el cu glas blând, „ce-ți cu tine, ce-ți lipsește?“

Daniel ridică capul, ca-și-când s'ar fi deșteptat din somn adânc, apoi se uită cu mirare la amicul seu.

— „Bună seara, Baltasar“, zise el cu distracțiune, „ce vrei să-mi lipsească? Mă gândeam la Ma... la ziua de mâne.“

— „La ziua de mâne? Ce are să fie mâne?“

— „Ce fel, nu știi? Ah, da, ai dreptate, nu poți să știi.“

— „Ești curios, amice“, replică fratele Laurei. „Ai niște răspunsuri misterioase și un aer deosebit. Trebuie că ți-s'a întâmplat ceva neobișnuit. Mi-s'a spus chiar că pareai bolnav și am venit să te ved.“

— „Îți mulțumesc“, zise Daniel cu aceeași distracțiune întinzând mâna amicului seu, care se așezase pe un scaun în fața sa. „Sunt prea bine; numai aerul rece al serii m'a cam obosit.“

— „Oare numai atâtă să fie? Se vorbește în castre de niște aventuri ne mai auzite cu un spion valah, pe care l'ai fi urmărit.“

— „E adevărat“, zise Daniel căutând un mijloc de scăpare și crezând că l'a aflat. „Într'adevăr, m'am luat după acel străin, dar' n'am putut să-l ajung până la castrele Valahilor.“

— „Și pentru atâtă ești supărat?“

— „Cum să nu fiu, când toată tabăra știe nereușirea întreprinderii mele. Era o chestiune de onoare pentru mine, ca să pun mâna pe acel spion și eată-mă acum ajuns de risul soldaților.“

— „Ar fi ridicol, Daniel, să aibi astfel de idei, când toată lumea cunoaște curagiul și puterea ta fără seamăn.“ Daniel surise cu amărăciune gândindu-se la mâna de fer a necunos-

cutului. „Cu toate acestea ai vorbit de ziua de mâne, și-ai zis că te gândești la ea.“

— „Da“, zise Daniel după o pauză, devenind nervos sub căutătura scrutătoare a prietinelui seu. „Înainte de a dispărea în castre, necunoscutul mi-a strigat: „Pe mâne, cavalerie; te voi recunoaște după pană.“ — „Și după strigătul: Laura, zisei eu.“

— „Ei bine?“

— „Ei bine, cuvintele străinului mă fac a presupune, că Mihai rupând cu sistemul lui de până acum, va pași pe față și ne va ataca.“

— „Să vină, Daniel. Noi îl așteptăm; sper că nu ți-e frică de luptă.“

— „Oh, nu“, zise Daniel cu iuteala frigurilor. „Aștept ziua de mâne cu nerăbdare. Cât voi fi de fericit să pot întâlni pe acel om, pe acel necunoscut, și să-î spintec masca cu virful spadei.“

— „Bravo, Daniel; acum te cunosc. Dar liniștește-te și te culcă. Mâne ai lipsă de sânge rece. Se zice, că acel om este năinvin.“

Daniel tăcu și surise.

Baltasar, convins sau nu de adevărul celor spuse, se sculă și plecă, după-ce își luă noaptea bună dela amicul seu. „Mâne“, murmură el, „va trebui să vină Laura, pentru a-l iscodi.“ Zicând acestea Baltasar se gândi la spusele călăreșilor, cari întrevăzuseră figura albă a necu-

decât că și chestia de înaltă aprobare a eșit din termenul canonic de 3 luni și astfel s'a creat Maiestății Sale situația penibilă de a nu putea îndeplini legea sancționată de însuși Maiestatea Sa, ca noul episcop să-și ocupe scaunul în termen de 3 luni. Vom vedea cum va răspunde Eminența Sa când Maiestatea Sa va afla de substragerea actului de aprobare de sub termenul canonic și statutar.

Intr'aceste ce se întâmplă? Aceea ce canoanele au voit să prevină prin termenul periculos de 3 luni: s'a pornit desfrul în biserică și în jurul ei. Proselitismul se năpustește asupra bisericii și făcând abuz de puterea publică printr'însa bate toba proselitismului, precum e cazul din Borșineu; elementele sociale din biserică se resboesc; și nu e cap care prin autoritatea sa arhierască să apere biserica de năvala externă și de războiul intern.

Se ivesc necesități spirituale în chestiunile rezervate de canoane numai pentru episcopul eparhial. Chirotoniri, sfințiri de biserică, legări și deslegări. Trei luni, au socotit sfinții părinți că pot rezerva aceste funcțiuni, cari nici când nu se pot implini pe cale administrativă. Și eată, că am ajuns la administrarea drepturilor spirituale inerente scaunului episcopesc și neadministrative prin alt arhieru ori mitropolit; la înorii contrare și chiar condamnate de biserică noastră, cum sunt: sfințirile bisericilor și dispensările pe calea administrării anticanonice a drepturilor arhieresti?

Față în față punând actele și faptele, vedem, cum canoanele bisericesti și votul bisericii exprimat în actul alegerii episcopului sunt opugate de cei ce chemați sunt să le apere cu sufletul și santom împinși de oătră capul bisericii spre povârnișul destrămării. Nu părintele Mangra este în primejdie, ci biserica, datorită avem să o apărăm.

Ziua onomastică M. Sale s'a serbat și în biserică rom. gr.-or. din Oradia-Mare cu festivitatea cuvenită. Serviciul divin l'a oficiat vicarul episcopesc Vasile Mangra, nou alesul episcop al Aradului.

Intărirea nou alesului episcop al Aradului. „Nagyváradí Napló“ de Sâmbătă publică următoarele:

„Correspondentul nostru din Buda-pesta ne telegrafează că după știrile din

cercurile politice înalte de acolo Maiestatea Sa a întărit alegerea de episcop al Aradului a lui Vasile Mangra. Autograful preînalt despre întărirea alegerii se va și publica oficial în scurtă vreme“.

INGRAȚII.

Din incidentul serbarilor bulgaro-rusești dela Șipca „Budapesti Hirnap“ scrie un prim-articol, în care între altele, caracterizează poporul bulgar și evoluția lui politică.

„Libertatea nu și-au eluptat-o cu puterile proprii — zice „B. H.“ — Ei n'au avut poieți, cari să fi cântat libertatea, ca Sârbii și Grecii; n'au avut compatrioți oameni de valoare, cari trăind în străinătate, sa fi știut câștiga simpatia popoarelor și guvernelor, pentru soartea lor tristă; n'au avut nici eroi naționali și oameni distinși, ca Sârbii pe Cara Gheorghe și pe Milos Obrenovici...“

„Nu se va putea șterge nici când din istorie, că Bulgaria Rusiei are să-i mulțamească totul“...

Rusiei are să mulțamească, Rusiei datorează totul?

Această aserțiune a lui „Budapesti Hirnap“ nu e de lipsă să o combatem aducând martori istoria critică veridică a Războiului Oriental sau făcând biografia lui Stambulof recunoscut și de „B. H.“ ca singurul cap politic luminat al Bulgariei și care a crescut și trăit în România și s'a inspirat de ideile politice din România, — căci și-o răstoarnă însuși „Budapesti Hirnap“, în același articol al său spunând: „gratitudinea, mai ales la neamul bulgăresc, nu face parte din virtuțile naționale“.

Evident, că scriitorul din „Budapesti Hirnap“ când îl taxează de ingrați, are în gând purtarea lor față cu România liberatoare!

Căci față de Rusia „liberatoare“ căreia au „să-i mulțamească totul“, nu sunt ingrați, ci sunt chiar contrar: extrem de mulțumitori.

Dar de România și despre Români, la ce să pomenească un șovinist, când n'are privilegiu să injure? Sârbii și Grecii au avut eroi; Românii...

Din cărțile istorice maghiare ni-meni n'are să afle că Mircea cel Bătrân a nimicit armia turcească singur cu Românii săi, a nimicit armia

care sdrobise la Nicopole falnică oaste creștină, în care se afla și împăratul-rege Sigismund.

Dar să nu pretindem atâta grațitudine, cu care de altfel datorind micului principat român întreg Apusul, se ajunge puțin din datoria de recunoștință pe singuraticii scăpați din primejdie... Să ne oprim mai aproape de casa noastră.

În timpul nostru s'a tipărit vre-o istorie a Ungariei în limba maghiară? Nici una! Toate cărțile maghiare, în care se tratează despre istoria patriei noastre sunt „Magyarok története“.

Și în aceste „istorii ale Maghiarilor“ sunt luați ca eroi naționali maghiari Jancu de Hunyad, Pavel Chinezul, etc. ear despre poporul din care aceștia s'au născut și cu care împreună au luptat ca uriași pentru apărarea și susținerea patriei, Ungaria, cuvânt nu se face...

Ne oprim aci, căci nu avem să facem istorie de astă dată, ci am înșirat cele de până aci pentru a motiva întrebarea ce ne luăm voie a pune incident al lui „Budapesti Hirnap“:

Nu-mai Bulgarii sunt ingrați?

DIN ROMÂNIA.

Marile manevre ale armatei vor începe în ziua de 27 curent.

M. S. Regele va pleca din Sinaia în ziua de 26 curent cu un tren special spre a se duce pe câmpul manevrelor. Suveranul va petrece noaptea de 26 spre 27 curent în tren în stația Titu ori Găești.

În ziua de 27 M. S. Regele va urmări mișcarea trupelor pe câmpul de manevre; în ziua de 28 Suveranul va prezida la Ti-goviște marelui banchet ce se va oferi ofițerilor superiori cari vor lua parte la manevre.

La 29 M. S. Regele va primi deflarea trupelor.

Dela miliție. S'a prezentat la ministerul de război sergentul major armurier Mărgean Nicolae din reg. 28 Ialomița, care a inventat o mașină pentru scosul capșelor dela cartușele uzate.

Cu această nouă mașină se pot scoate de un singur om 30 000 de capșe pe zi.

S'au făcut experiențe la ministerul de război cu această mașină de către d-nii colonel Virvoreanu, maiorii Varlam și Uică. E vorba ca acea mașină să se adopteze la toate regimentele.

Financiare. În zilele de 18 și 19 Sept. s'a efectuat, la ministerul de finance, tragerea la sorți a titlurilor noastre de rentă 4 și 5% amortisabilă. S'au tras la sorți titluri în valoare de 5.125.000 lei. Cu această

din urmă tregeră, numai în în cursul anului acestuia s'a amortizat, din datoria noastră publică, o sumă de aproape 20 milioane. Ear dela 1 Aprilie 1900 și până astăzi, Statul român a stins prin amortisare, din datoria sa publică, o sumă de peste 55 milioane.

— În timpul din urmă s'a adunat în Casa Centrală a ministerului de finance așa de mult numerar în aur, în cât dl ministru Em. Costinescu a dat ordin ca, cu luțarea de mâne, Sâmbătă, 21 Septembrie, lefurile funcționarilor să fie plătite în aur.

Seara de cunoștință a universitarilor noștri din Pesta.

În 8 Octombrie st. n. a avut loc tradițională seară de cunoștință. Ți-era mai mare dragul să vezi atâta studențime universitară română la o altă căci, drept să spun, în un număr extra-ordinar de mare alergase tinerimea să dea mână cu mână, să se cunoască reciproc, să-și destăinuască gândurile, aspirațiile... idealul. Fu o seară încântător de plăcută, care cred că s'a imprimat pe vecinicie în amintirea fie-cărui. Fu o petrecanie, cum numai Românul știe să-și petreacă: vesel, glumeț, cicălit, dar serios, când sunt pe tapet chestii serioase. A pregătit dl I. Garou, student în drept, am avut cor și orchestră, mulțumită străduinței dlui Cornel Popescu, stud. fil. ear discursuri, căci la așa ocazii se îndatinează, au fost destule și frumoase. Dl Lăpădatu, stud. acad. Candin David ridică paharul pentru armonia și bună-înțelegerea între tinerime, rugând pe toți ca lăsând la o parte animosități și velleități personale, să-și dea mâna frățescă conlucrând pentru binele comun, ceea-ce a aflat vii aprobări; ba putem afirma, că grație acestei inițiative cele 2 partide, cari anul trecut au stat față în față, au dat mâna de împăcare; s'au lăsat la o parte ambițiile personale, ca să nu să primejduască binele comun: Petru Major, care în urma neînțelegerilor abia a putut vegeta. Pentru armonia cumuna și-a ridicat glasul de Dr. Cioban. În termeni aleși, în o limbă bogată și bine curgătoare a vorbit dl Ilie Minea, stud. fil., care a discutat menirea studențimei, în special a noastră, în marea luptă națională. Lăsăm să urmeze aci discursul dlui Minea:

„... Societatea noastră studențescă e într'o neîncetată evoluție: unii, cei vechi, cu însuflețire și dor de muncă pleacă, ca să-și ocupe fie-care locul, ce i se cuvine ca pioner al culturii în viața publică românească — alții mai tineri, viu să le ia locul, pentru ca la rindul lor și ei să-și poată câștiga elementele necesare pe de

noscutului depărtându-se de Daniel, în momentul, când ajunseseră ei pe movila Turcilor.

V.

A doua zi se scria 28 Octombrie 1599.

Încă în zorii zilei Mihai trimise pe ostaticii lui Batori la stăpânul lor cu acest ultim: Andrei, ca partisan al Turcilor și desertor al cauzei creștinătății, are să abzică, să îmbrace earăși vestmântul preoțesc, să se ducă în Polonia și să reazeze pe tron pe Sigismund Batori, pe care-l depărtase cu viclenia, la din contră, va decide puterea armelor.

Astfel decisiunea era pusă în vârful sabiei, căci nu se putea presupune din partea lui Batori să-și fi uitat sumeția într'un grad destul de mare, pentru a se retrage de pe tron. Cardinalului-principe nu-i rămase deci alta, decât să trimită înapoi ostaticii lui Mihai și să se pregătească de luptă.

Malespina, care se afla în castrele lui Mihai, mai încercă să îmblânzească pe domnul român și să-l aducă la idei pacnice. Mihai resolus a sfârși odată cu Batori, nu ascultă pe Malespina ci-l trimise la rezervă, care se afla sub comanda fiului, său, în capul castrelor.

Andrei Batori, silit astfel a lua măsuri extreme, porunci comandantului suprem Caspar Kornis să așeze trupele în ordine de bătae. În

curând trupele inimice se aflară față în față în câmpia dintre Șelimber și Sibiu: Batori pe țărmul drept al Cibinului între Gușterița și Sibiu, Mihai pe locul mai ridicat dela Șelimber.

Centrul liniei lui Batori îl formau 1000 de călăreți unguri sub Moise Szekely, lângă el 300 călăreți poloni, armați cu arcuri, pistoale, și săbii, sub un comandant polonez.

Aripa dreaptă se compunea din 1000 de pedestrași ai orașelor săsești sub comanda căpitanului brașovean George Aradi, precum și din pedestreimea oferită de unguri. Toată aripa dreaptă era comandată de Stefan Lazar, un războinic viteaz. La aripa stângă se aflau 600 de oameni din garda princiară în uniformă albastră sub comanda lui Stefan Peresith și Francisc Thuri. Lângă ei erau trupele ajutătoare sub Petru Huszăr și Stefan Thahi. Toată aripa stângă o comanda Petru Huszăr. În a doua linie se aflau despărțăminte singuratic sub Banul lugoșan Andrei Barcsai, trabanți nobili și soldați de fortăreață, ear Caspar Sibric la spatele lor forma legătura cu rezerva. Aceasta consta din nobili comiți cu contingentele lor. Între aceștia era Baltazar Kornis și Daniel Zalasdí.

Andrei Batori, călare pe un frumos armăsar, era înarmat cu sabie, coif și panceră peste sutană. El ținu o cuvântare înfocată către armată, insultând și batjocorind în mod nedemn pe Mihai și armata sa: „Mihai este un șerpe, pe care

l'am încălzit la sinul meu și care acum voește a mă mușca. Frații săi sunt păstorii de porci și de capre. El însuși se aseamănă mai mult unei bestii, decât unui om. El s'a aliat cu hoții și turme fără căpătăiu spre peirea patriei. Nu ve temeți de această națiune barbară, coruptă, supusă de vecie Ungurilor, de acest popor de sclavi, care ar trebui să fie pedepsit ca năpârca: cu bastonul, ear nu cu sabia“.

Cuvintele acestea ajungând până la urechile lui Daniel, care separat de ai săi aștepta de pe o înălțime semnalul luptei, produsera pe față sa roșeața indignațiunii. El își aduse aminte de cuvintele necunoscutului de eri, își aduse aminte de originea sa și se simți ca străpuns de un stilet de oțel.

— „Ei bine“, cotinua Batori, „viteji căpitani și soldați! ve rog și conjur să faceți ceea ce sunteți datorii vitejiei voastre însăși. Nu lăsați, ca această provincie păstrată de voi cu atâta curagiu să cadă sub domnia unui popor blăstemat. În mâinile voastre se află binele patriei și al familiei voastre, laudă și glorie“.

Apoi Batori se depărtă cu garda sa și se duse pe o colină apropiată pentru a urmări cursul luptei. Aci împlântă un stindard cu un A cusut în aur, pentru a arăta armatei locul unde se afla.

(Pinea va urma).

oparte în luptă pentru existență, pe de altă parte în lupta pentru neam. Nu trebuie să se creadă, că ar fi vr'un antagonism între aceste două lupte, că muncind pentru tine singur, negligezi marea și sfânta muncă pentru neam. Activitatea individuală e o parte din activitatea națională și cu cât această parte va fi mai însemnată, cu atât și suma totală a energiilor individuale, activitatea națională, va fi mai considerabilă.

„A căuta ridicarea neamului său trebuie să fie problema ori-cărui bun naționalist. Dar cum să poate face această ridicare? Ridicându-te singur! Iată ceea ce trebuie bine chibzuit și bine înțeles.

„Intr'un războiu fiecare soldat are rolul său deosebit și de victoria câștigată se bucură la urmă cu toții. Unii fac recunoașterea, alții dau cu tunul, alții împung cu baioneta sau răstoarnă pe dușman cu patul puștii; unii sapă șanțuri și fac metereșuri, alții înaintează cu forță la atac — fiecare își are rolul său propriu, bine definit.

„Noi studenții venim la „Alma mater“, ca să învățăm știință. Știința se consideră în general ca un patrimoniu internațional și de fapt binefacerile ei se răspândesc asupra tuturor națiunilor. Ce importanță poate deci avea știința în viața unei națiuni ca element de înălțare peste celelalte? Enormă! Importanța ridicării culturale a unui neam întreg n-o va nega nimic, în ceea-ce privește fortificarea și prosperarea individuală a acelei națiuni. Popoarele apusene sunt exemplul cel mai elocuent. Decât această ridicare culturală, acest proces prin care un popor își ia locul, ce i-se cuvine, printre „Kulturvölker“, se face cu mare anevoință, cu prețul unor imense eforturi și mai ales prin trecere multă de vreme. Procesul acesta trebuie să fie un proces organic, pentru-că și creierul se dezvoltă, celula nervoasă își multiplică și își rafinează funcțiunile sale după aceleași legi biologice, ca ori și care alt organ al ființei noastre, numai încetul cu încetul, în decursul unui mai mare sau mai mic număr de generații. E eternul adevăr: Natura non facit saltus. La progresarea culturii naționale colaborăm și vom colabora cu toții, când vremea ne va veni. Dar oare poți lua parte la această mare operă culturală, când singur ești un incult? Sau la această mare operă științifică, când singur ești un ignorant?

„Omul învățat își are însă și un alt rol, în totul special și cu mult mai important în viața și lupta națională. Vreau să vorbesc aici despre așa numiții „savantii“. Toate națiunile se fălesc cu savanții lor și noi ne fâlim cu savanții noștri. În timpul vieții li-se fac onoruri extraordinare, sunt sărbătoriți împărătește — după moarte li-se ridică pretutindenea monumente. De ce aceasta? Pentru-că a rezolvit cine știe ce calcule algebrice, a descoperit cutare element chimic, sau a inventat oare o mașină nouă? Nu, ci pentru-că numele unui savant face să răsună peste tot, unde e vorba de el și operele lui și numele națiunii sale. Marile descoperiri și invenții al unui învățat contribuie mai mult la afirmarea națiunii sale în concertul celorlalte, decât acțiunea politică și fină, subtilă și încurcătă activitate diplomatică. Cât a făcut Darwin pentru știința engleză?! Sau cât a contribuit Pasteur la gloria Franței?! Cât nu a făcut pentru Românii un Major, un Șineai, cari colbul nostru trecut l-au arătat lumii la lumina orbitoare a adevărului propovăduind măreșta obârșă?! Învățând deci, ocupându-ne fiecare în ramura sa de știință, făcând să progreseze știința cu un pas sau mai mulți, ajungând să putem sta de vorbă cu savanții altor neamuri, muncim nu numai pentru știință în general, nu numai pentru noi în special, ci în mod deosebit de însemnat contribuim la ridicarea și preamărirea neamului nostru.

„Noi studenții venim la „Alma mater“, ca să învățăm știință. Știința se consideră în general ca un patrimoniu internațional și de fapt binefacerile ei se răspândesc asupra tuturor națiunilor. Ce importanță poate deci avea știința în viața unei națiuni ca element de înălțare peste celelalte? Enormă! Importanța ridicării culturale a unui neam întreg n-o va nega nimic, în ceea-ce privește fortificarea și prosperarea individuală a acelei națiuni. Popoarele apusene sunt exemplul cel mai elocuent. Decât această ridicare culturală, acest proces prin care un popor își ia locul, ce i-se cuvine, printre „Kulturvölker“, se face cu mare anevoință, cu prețul unor imense eforturi și mai ales prin trecere multă de vreme. Procesul acesta trebuie să fie un proces organic, pentru-că și creierul se dezvoltă, celula nervoasă își multiplică și își rafinează funcțiunile sale după aceleași legi biologice, ca ori și care alt organ al ființei noastre, numai încetul cu încetul, în decursul unui mai mare sau mai mic număr de generații. E eternul adevăr: Natura non facit saltus. La progresarea culturii naționale colaborăm și vom colabora cu toții, când vremea ne va veni. Dar oare poți lua parte la această mare operă culturală, când singur ești un incult? Sau la această mare operă științifică, când singur ești un ignorant?

expuse în o limbă frumoasă, au fost viu aplaudate.

S'au mai discutat și alte chestii de importanță mai mare sau mai mică și astfel se petrecu o seară în mod demn, o petrecere, la care cu plăcere remarc, că au participat d-nii: *Vodă*, inginer, *Birăușiu*, etc. Rap.

Drama din Etretat.

Despre drama mișcătoare petrecută la Etretat, zilnic se aduc noi amănunte. Georges Lagverve, apărătorul pictorului, scrie: „Când l'au prins pe Syndon, l'au dus într'o odaie mai mare, unde se aflau deja mai mulți prizonieri și vagabonzi. Zile întregi a stat acolo, și respingea cărțile ce li se ofereau sprețire. Cochefort, directorul poliției, în urma unei telegramme din Havre, a făcut perchișiție în atelierul domiciliului și a sequestrat toate scrisorile, pe cari le-au examinat în prezența mea și a lui Syndon. Intr'o cutie, pe care Syndon nu a folosit-o din 1899, au găsit felicitări din partea lui Felix Faure, Jules Lefebvre, de la maestrul lui Syndon de la, admiralul Miof care l' prezentase lui Ehrenberg, fratelui mai mic al doamnei David. Dar n'au găsit nici o singură epistolă de dragoste. Înainte de plecarea lui în Etretat, arsesse totul“.

E interesant, cum a aflat comisia că Syndon a fost amantul d-nei David. După interogator l'au dus în camera de pază, și atunci un geandarm începu să vorbească cu el.

„D-ta știi că procesul verbal e ischilid deja, acum poți vorbi ce voești“.

Și Syndon în emoție își mărturisise secretul. L'au ascultat din nou și Syndon a fost surprins, când i-a cetit o a doua zi judele de instrucție. La asta a răspuns:

„Un cavaler nu poate compromite o femeie“.

Joacă rol o scrisoare ruptă a lui Syndon, pe care au găsit-o și au lipit-o. În aceasta Syndon îi zice doamnei tu și îi scrie: „Nu pot suporta mai mult această situație. Domnul David știe totul, și așa poziția ta și a mea e dubioasă. Trebuie să găsim o deslegare“. Syndon îi propune să fugă. Dând David a voit să provoace pe Syndon la duel, acesta a răspuns: — Nu mă pot duela cu bărbatul femeii, pe care așa zicând o consider de soția mea.

Cu ocazia unei întâlniri îl apostrofa pe Syndon în modul următor:

— Nu e destul că mi-ai luat soția, vreau să-mi strici și fata?

— Nefericite! — îi strigă Syndon. — Dacă n'a fi soțul femeii pe care o iubesc și tatăl copiilor amantei mele, mi-ași rupe bastonul pe spinarea d-tale.

NOUTĂȚI.

ARAD, 6 Octombrie n. 1902.

Inaugurare. Zidirea Casei naționale din Arad fiind deplin terminată, Dumineca viitoare la 12 Octombrie n. după amiază la 2 ore se va preda destinațiunii sale. — Deschiderea se va face cu festivitatea recerută, la care ieri după serviciul sfânt liturgic au fost invitați a participa Românii din toate clasele societății. — Festivitatea se va începe cu sfințirea zidirii prin preoțimea parohială, după care act orchestra seminarială va executa mai multe piese alese. — După aceste va urma petrecerea cu dans, a junimet țeranilor din loc

Vine și aceasta! Inregistrând știrea apărută în „Nagyvárad Napló“ ziarul local „Aradi Közöny“ face lung comentariu și întreabă cu ironie: când vine știrea ultimă despre întăriri? Fie liniștii domni dela sus-amintita foaie, are să vină și aceea știre, ori le place ori nu.

6 Octombrie, aniversarea executării celor 13 generali honvezi la 1849 în Arad, se serbează și în anul acesta cu mare pompă

in orașul nostru. S'a făcut un mare cort chiar înaintea statuei celor 13 martiri și va pontifica Ceák Csirjek, priorul minorităților din loc. Se vor rosti apoi vorbiri, se vor cânta imnuri. Discursul festiv îl rostește Varjassy Jozsef, vice-primar ear postul Bartók declamă oda ce a scris pentru acest prilej. La serbare iau parte autoritățile comunale și comitatense, precum și diferite reuniuni din oraș.

Imoralitatea protejată de poliție. Cetim în „Magyar Szó“ următoarele: Cronică scandalosă a Budapestei s'a sporit cu un nou scandal. Un cetățean din capitală a intentat proces de divorț soției sale, pentru-că aceasta i-a stricat casa și i-a pângărit prin purtarea ei sanctuarul familiei. Dar cetățeanul cu viața familiară zdrăcinată nu s'a mulțumit cu divorțul, ci a voit să și răsbune asupra aceluia, care a dat ocaziune la depravația, care a cuprins societatea din Budapesta. Dinsul a intentat proces contra supremului căpitan de poliție din Budapesta, Béla Rudnay, acuzându-l de complice în stricarea căsniciei comise de femeia lui. Și eată pentru ce. Căpitanul de poliție a introdus în viața socială din Budapesta sistemul foilor sanitare. Ce conțin foile sanitare, e greu de spus oamenilor cu sentimente mai delicate. Atâta putem spune, că ori-ce femeie, ori-ce fată, putea primi dela poliție o foaie sanitară. Foaia aceasta îi permitea ori-cărei femei să comită — sub scutul polițial — ori-ce atentat la sanctuarul familiar, fără ca bărbatul sau alt-cineva să știe ceva despre purtarea soției, surorii sau fiicei sale. Mulțime de cauze de divorț se reduc la sistemul foilor de sănătate, introdus de căpitanul Rudnay. Căpitanul Rudnay e deci acuzat de cetățeanul din chestie, că prin estradarea de foii sanitare a promovat violarea sanctuarului familiar. Afacerea a produs senzație și consternațiune enormă în societatea mai bună a capitalei.

Lecție Bulgarilor. Ziarul parisiens „Le Temps“, într'o corespondență asupra serbarilor dela Șirka, între altele, publică următoarele rânduri:

„Dar dacă la Șirka nu se onnrează decât curajul trupelor, cum se poate explica că armata română nu are nici un reprezentant? Și Românii au luptat împreună cu Rușii în 1877 și încă având un întreg corp de armată, în vreme ce Bulgarii nu puteau să aducă decât două slabe brigade de miliții rău organizate; și Românii au lărat la futelezierea, în sânge, a independenței bulgare. Totuși Rușii i au lăsat să și sărbătorească ziua de 30 August, aniversarea asaltului dela Grivița, fără să le aducă nici cel puțin o coroană de laur; au putut să cadă în acea zi 10 000 de Români în faimoasa „Vale a Plângerei“, fără ca comitetele slave să verse o singură lacrimă.

„Dar nu e nevoie să mai insistăm, este prea evident că nici camaraderia de arme, nici confraternitatea religioasă nu sunt aci în cauză; numai politica singură conduce această afacere, unde nu intervin, în definitiv, decât motive de interes“.

Avis. Un tiner român absolvent diplomat agronom, și al școalei speciale de lapte cu practică de 2 ani se recomandă la un domeniu mai mare. Adresa: *Dimiție Foale în Timișoara* (Belváros) strada Nádor Nr. 1.

POSTA REDACȚIEI.

Nesăud. Trimite atât fotografia cât și descrierile. Publicăm cu plăcere. Zernești. V'am dat deja răspuns: în N-rul viitor dublu!

PARTEA LITERARĂ.

ORIGINEA VOEVODATULUI LA ROMÂNI.

De IOAN BOGDAN, membru corespondent al Academiei Române. Sedința dela 2 Aprilie 1902. (Urmare și fine).

Cu emanciparea de sub suzeranitatea ungurească a vovezilor din Țeara-românească și cu eșirea lui Bogdan din Mara-

mură și cucerirea țării Moldovei, vovevodatul intră la Români într'o nouă fază. Voveziii devin stăpâni neafirmați peste teritoriul întinse, peste cneziate multe, poate și peste confederațiunile de cneziate, cari par a fi existat mai ales în Moldova. În această nouă fază ei iau, conform noșilor puteri, titlul de domni: „gospodari“ sau „gospodini“, arătând prin acest nou titlu un nou fapt: faptul stăpânirii absolute a țrilor, al dominiului sau imperiului, ca să întrebuițez un termen din organizația feudală a apusului (dominium, imperium). Titlul vechiu et îl păstrară — era prea vechiu ca să-l schimbe cu un altul sau să-l părăsească — și se numesc de aci înainte „vovezi și domni“. Vovevoda i gospodina, vovevoda i gospodinara. Voveziii recunoșc, ce l drept, și dincoace de munți suzeranitatea regiilor Ungariei, unii expres prin documente, alții tacit, și sunt considerați tot timpul de aceștia ca vasali; et au însă, în țările lor, puterea deplină asupra teritoriului și supușilor, ceea ce n'aveau în Ungaria. Titlul de autocrat „samodržavnyj“, care se găsește și în Țeara românească și în Moldova, mai ales la început (d. p. la Mircea și Roman) este o imitație, pătrunsă mai întâi în Țeara-românească, a titlului bulgăresc samodražavet grec autaratov (.....). În doc. din din sec. XIII—XIV ale lui Ioan Asen II, Const. Asen, Ioan Alexandru, Ioan Sracimir și Ioan Sisman. Voveziii Țării-românești vorbind despre sine își zic acum domnia mea, gospodastvo mi, imitând pe țarii bulgari cari își ziceau împărăția mea, (gospodastvo mi (după bizant.). cf. serb. krajjevastvo mi, crăia mea; cel din Moldova întrebuițează pronumele „noi“, „my“, ung. și apusianul „nos“.

Odată cu titlul de „domn“ et își însușesc și formula teocratică „din mila lui Dumnezeu“ (milostija bozijeja), pe care o cunoșteau din titlul regiilor Ungariei și a Poloniei (dei gati), din titlul cnejilor ruși din Galiția și Volynia (la cari apare la începutul sec. XIV) și din titlul marilor cnejii litvanti începând cu Gedymin și Olgiard. În Țeara-românească, în doc. cele mai vechi, d. p. în a lui Vladislav Basarab, se află, pe lângă formula acesta, și formula bulgărească „cel în Cristos Dumnezeu credinciosul“ ize va Chrisa boga blagovernij, bizant. Venebn, Vlachobolgarskija gramaty, p. 9; faximilat la Hădeu, Negru-Vodă. Cf. doc. lui Mircea din 1387, Arch. ist. III, p. 191.

Titlul de principe, cneaz, care se da lui Mateiu Basarab în niște tipărituri dela 1642 și 1648, este o simplă reminiscență literară, ca și „țările dacice“ sau bisericile tractice din acele cărți. Stăpânitorii țării noastre s'au numit totdeauna, conform vechel tradițiunii, voveziii și domni.

Atribuțiunile puterii lor și destiniunile ce se leagă de aceasta vor forma obiectul unui alt studiu; din acesta să va vedea că ele decurg din modul cum s'au întemeiat vovevodatele și din relațiunile lor cu puterile vecine. Aceste atribuțiuni n'au suferit aproape nici o schimbare, dela început vovevodatelor și până la regulamentul organic care a pus întâiaș dată bazele regulului nostru parlamentar.

ULTIME ȘTIRI.

Budapesta, 6 Oct. Prim-ministrul Dr. Körber și ministrii Call, Bohm-Baverk și Giovanelli au sosit încă de ieri aici dela Viena pentru a urma cu negocierile în privința încheierii tranșacțiunii.

Inmormântarea lui Zola. Paris, 5 Octombrie. Multime enormă staționează în fața casei mortare din strada Bruxelles încă de azi dimineață. Zola este așezat de catafalce într'un coșciug de metal. S'au anunțat că vor lua parte la inmormântare o multime de societăți ear socialiști în număr imens. Prefectul de poliție *Lepine* are la dispoziție, pentru susținerea ordinii, 2500 poliști și 1200 gardiști naționali. Aglomerarea la cimitir a fost interzisă. Zola va fi depus într'un mormânt provisor, lângă *Heine*, până se va clădi mausoleul său familiar. Se speră ca inmormântarea să se facă în liniște, deși ambele tabere se agită grozav.

Red. respons. Ioan Russu Șirianu. Editor Aurel Popovici-Barcianu.

Telefon n-rul 506.

Telefon n-rul 506.

Apă minerală de „BOHOLT“

analizată de mai mulți profesori universitari și 10 medici din Arad s'a dovedit de leacul cel mai bun în cazuri de dureri de stomac, lipsă de sânge și de un apetit neîntrecut. Îi dă vinului, fără să-i schimbe culoarea, un gust foarte bun. Fiind neasemănat de eficient și de efect sigur n'ar trebui să lipsească nici pe o masă.

Se găsește în toate spițeriile (băcăniile.)

Depozit general: 840 3-30

LANDAU MOR, Strada Boozkó n-rul 9.

La comanda de cel puțin 5 sticle — expediția se face gratuit la casă.

„Mureșanul“

instituit de credit și economii, societate pe acțiuni în **MARIA-RADNA.**

Fundat și deschis în 15 Noembrie 1897.

Capital social fl. 40.000, în 400 acțiuni de fl. 100.

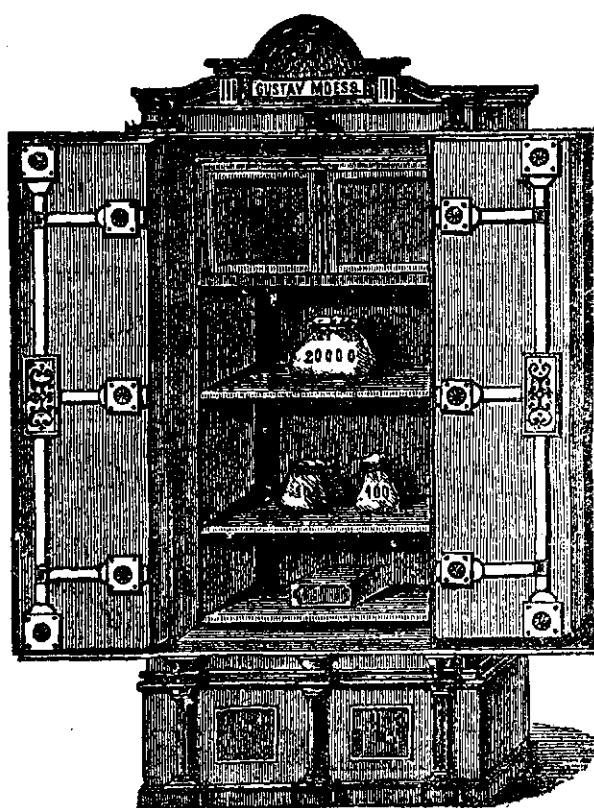
Acordă: credite personale pe cambii; credite pe cambii cu acoperire ipotecară; credite pe obligațiuni cu cavenți până la fl. 50; și împrumuturi pe amanete și efecte publice.

Primește: depuneri de bani spre fructificare, după cari institutului plătește contribuția erarială; ear' deponenții primesc după banii depuși până la 1000 5% de la 1000 în sus 6% interese.

569 - 64

Direcțiunea.

Fabrică de Casse.

Subscrișul îmi iau voie a face atent p. t. publicul, că în atelierul meu se construiesc

Casse de fer

obiceșuite, din cel mai solid material, sigure contra focului și spargeret.

Casse-Panczer

pentru bănci, construite din cel mai veritabil oțel.

Oi-țe spargere e absolut imposibilă fie cu oi-țe instrument anume meșteșugit pentru scopul acesta.

Garantez pe deplin că în termen de 24 ore aceste Casse nu se vor pute găuri.

Rog deci On. public, care are trebuință de Casse de fer, să mă onoreze cu încrederea și cu comanda sa, asigurându-și că va fi deplin satisfăcut.

== Pentru biserici și comune liferez Casse pe lângă solvire în rate după învoială. ==

Instalare de lumină Atycelen.

— Lista prețurilor gratuit și franco. —

Correspondență în toate limbile patriei.

Cu distincă stimă

GUSTAW MOESS,

fabrică de casse

Sibiu, strada Poplăcei-mari nr. 8.

780 - 17

OPURI și BROȘURI

Se recomandă

FOI PERIODICE

a executa următoarele:

INVITĂRI

BILETE DE LOGODNĂ
după dorință și în culori

BILANȚURI

ANUNȚURI FUNEBRALE

• Tot felul de lucrări tipografice •

atingătoare de această branșă

PROGRAME

BILETE DE CUNUNIE
după dorință și în culori

ADRESE

BILETE DE ÎNTRARE

Tipografia „Tribuna Poporului“

ARAD

Str. Deák Ferencz nr. 20

PREȚ-CURRENTURI
în ory-țe limbi

NOTE

STATUTE * LIBELE

CIRCULARE

• Diferite tipărituri pentru bănci •

CĂRȚI DE VISITĂ
diferite formate

MENU

PLICURI CU FIRMA

OBLIGAȚIUNI

Comandele primite se efectuează prompt și conștiințios.

CĂRȚI în COMISIUNE

Preturi moderate!

EDITURĂ PROPRIE